

Mari Holopainen vihr ym.

Kirjallinen kysymys näyttelypalkkiomallin laajentamisesta ammattimaisesti toimiviin ei-kaupallisiin gallerioihin ja näyttelytiloihin

Eduskunnan puhemiehelle

Kulttuuri ja taide ovat perusoikeuksia, mutta myös merkittäviä elinkeinoja. Kaikilla on oltava mahdollisuus nauttia kulttuuripalveluista ja taiteen harrastamisesta. Samalla on varmistettava, että taiteilijat saavat tekemästään työstä kohtuullisen korvauksen.

Kuvataiteilijoiden tulotaso on kaikista taiteilijaryhmistä heikoin. Muusikot voivat työllistyä työsuhteisiin orkesteriin ja näyttelijät teatteriin, mutta kuvataiteen alalla ei ole vastaavaa työllistävää rakennetta. Sen sijaan kuvataidealalla edelleen tyypillinen käytäntö on, että taiteilija maksaa omien teostensa esittämisestä galleriavuokraa. Yksi uusi merkittävä työllistävä rakenne on näyttelypalkkio: korvaus, joka maksetaan taiteilijalle näyttelyä varten tehdystä työstä, kuten näyttelyn ripustamisesta, teosten kuljettamisesta, yleisöluentojen pitämisestä tai näyttelyn markkinoinnista. Näyttelypalkkion myötä taiteilija saa korvauksen työstään. Näyttelypalkkiomallia on valmisteltu Suomessa huolellisesti ja pitkään kansainvälisiä vertailukohtia hyödyntäen, ja se on nyt otettu käyttöön museoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä laati vuonna 2021 ehdotuksen näyttelypalkkiomalliksi. OKM:n työryhmän loppuraportin mukaan mallin piiriin tulisi kuulua museoiden lisäksi muutkin näyttelyjärjestäjät, jotka saavat merkittävää toiminta-avustusta Taiteen edistämiskeskukselta. Näyttelypalkkioiden maksamiseen korvamerkityt varat voitaisiin sisällyttää yhteisöjen toiminta-avustuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän esitykseen perustuen museoiden näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen varattiin 1 000 000 euroa valtion vuoden 2022 talousarviossa, ja ensimmäiset määrärahat on jo jaettu. Tämä määräraha mahdollistaa mallin käyttöönoton taidemuseoissa, mutta ei pienemmissä näyttelyorganisaatioissa.

Myös museoita pienemmillä visuaalisen alan näyttelytoimijoilla, kuten taidegallerioilla ja taidenäyttelyitä järjestävillä taiteilijajärjestöillä, on vahva halu sitoutua malliin ja omaksua se osaksi alan yleisiä korvauskäytäntöjä. Taiteilijoiden näyttelypalkkiojärjestelmää tulisi laajentaa koskemaan myös gallerioita ja näyttelytiloja. Näyttelypalkkioiden vakiintuminen luo kuvataiteen kentälle merkittävän työllistävän rakenteen, joita ei kuvataiteen alalla juurikaan ole sekä viitoittaa tietä yhdenmukaisille sopimus- ja korvauskäytännöille. Aiemmin taiteilija ei ole välttämättä saanut lainkaan korvausta näyttelynsä järjestämiseen liittyvästä työstä.

Kirjallinen kysymys KK 593/2022 vp

Kuvataide on rahoituskuopassa, ja ala tarvitsee kehittyäkseen uusia rakenteita. Visuaalisten alojen osuus valtion kulttuuribudjetista on tällä hetkellä vain 1 %, taidemuseoiden osuus mukaan laskettunakin 4 %. Alan heikko rahoitus hidastaa alan kehittymistä, työpaikkojen syntymistä ja kaupallisten toimintamallien rakentumista. Suomen Taiteilijaseura on selvittänyt kustannusarvion näyttelypalkkiomallin laajentamiseen taidemuseoiden ohella ei-kaupallisiin gallerioihin ja näyttelytiloihin. Tällaiset galleriat ja näyttelytilat ovat tyypillisesti taiteilijajärjestön, kunnan tai yhdistyksen hallinnoimia, ja ne sijaitsevat laajasti eri puolilla Suomea. Laskelman mukaan näyttelypalkkioiden käyttöön ottaminen ei-kaupallisissa gallerioissa ja näyttelytiloissa maksaisi noin 1,8 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä on pieni summa verrattuna sen työllistäviin vaikutuksiin ja taiteilijoiden toimeentulon turvaamiseksi.

Kuvataidenäyttelyiden suosio on Suomessa korkea. Ennen koronapandemiaa vuonna 2019 kuvataidenäyttelyihin tehtiin yhteensä yli 4,8 miljoonaa vierailua. Se on enemmän kuin tanssin, teatterin, oopperan ja sirkuksen kävijämäärät yhteensä (4,2 milj.). Taide ei synny ilman taiteilijoita. Taiteilijoiden työn edellytyksiä on parannettava ja riittävä toimeentulo varmistettava.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus edistää näyttelypalkkiomallin laajentamista ammattimaisesti toimiviin ei-kaupallisiin gallerioihin ja näyttelytiloihin opetus- ja kulttuuriministeriön loppuraportin mukaisesti?

Helsingissä 18.11.2022

Mari Holopainen vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr